

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך ו', תשט"ו

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

הערות לעניין „אמר — הגיד“

(למאמרו של ד' לייבל בראש חוברת זו)

מלבד גוני משמעות שונים, שנתייחדו הן לפועל „אמר“ (כגון „הזכיר“ — בראשית מג כט) והן לפועל „הגיד“ („גילה“ — שופ' יד טז, „הכריז“ — שמ"ב א כ), קיים שוני בין שני פעלים אלה בפונקציה. היינו בזימונם עם חלקי משפט שונים: „אמר“ משמש להצגת הדיבור הישר: למה אמרת אחתי הוא (בראשית יב יט); ויאמר הגמליני נא מעט מים (שם כד יז); ואתה אמרת ידעתך בשם (שמות לג יב). ואילו „הגיד“ נוהג לפני דיבור עקיף או לפני משפט מושא בכלל: למה לא הגדת לי כי אשתך היא (בראשית יב יח); ויגדו לסיסרא כי עלה ברק (שופ' ד יב); אגידה נא לכם את אשר עשו לנו ארם (מל"ב ז יב). גם לפני מושא פשוט או בהיעדר כל מושא (ישר) במשפט — עיקר השימוש הוא ב„הגיד“: ותגד לו אשתו את הדברים האלה (שמ"א כה לז; וכן שמ"א ח ט); ויגד לשני אחיו בחוץ (בראשית ט כב; וכן שמ"א כה ח).

לשימוש זה של „אמר“ ו„הגיד“ בעברית יש להשוות את שימוש הפעלים to say ו־to tell באנגלית. הראשון מקביל ל„אמר“ ומציג את הדיבור הישר, והשני מתאים ל„הגיד“ ונוהג לפני הדיבור העקיף (השווה למשל התרגום האנגלי לבראשית יב יח-ט). על יסוד האמור לעיל מתבארת

1. [אמנם מצאנו „אמר“ גם לפני דיבור עקיף: אמרי נא אחתי

את (בראשית יב יג). — מ"מ.]

העובדה. שהכתוב מוסיף מלה משורש „אמר” במקום שנמסר
דיבור ישר אחרי הפועל „הגיד”: ויגידו לו לאמר עוד
יוסף חי (בראשית מה כו; וכן שמ״א יד לג); ויגד לפרעה
ויאמר אבי ואחי... באו (בראשית מז א; וכן שופ׳ יד ב).
ר׳ ספן

•

בלשון הדיבור של ימינו יש חלוקה ברורה בשימוש
שני הפעלים: בעבר ובהווה נוהג „אמר”: אמרתי וכו׳, אני
אומר וכו׳; בעתיד, בציווי ובמקור — „הגד”: אגיד וכו׳.
הגד וכו׳ (ע״פ רוב גם בציווי צורת העתיד), להגיד.

ע״א